
طراحی مدل عوامل بهره‌وری پژوهشی اعضای هیات علمی تربیت بدنی دانشگاه آزاد اسلامی کشور

مجید ارجی^۱، پریش نوربخش^{۲*}، حسین سپاسی^۳، عباس خدایاری^۴

ص.ص: ۴۱-۲۶

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۱/۲۲

تاریخ تصویب: ۹۸/۰۵/۱۶

چکیده

بررسی پیشینه نشان می‌دهد که تا کنون مدل‌های محدود و متفاوتی برای تبیین بهره‌وری پژوهشی از جمله بررسی کیفیت و اندازه‌گیری بهره‌وری پژوهشی مراکز آموزش عالی ارائه شده است. هدف این تحقیق را - طراحی مدلی جهت شناسایی عوامل موثر بر بهره‌وری پژوهشی تشکیل داد. جامعه آماری تحقیق اعضای هیات علمی دانشکده‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه آزاد اسلامی کشور در سال ۹۶-۹۵ بودند (۸۳۱ نفر). در مرحله اول ۱۵۰ نفر و در مرحله نهایی ۳۰۰ نفر به روش خوشه‌ای مرحله‌ای به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. در مرحله کیفی بر اساس مبانی نظری و پیشینه تحقیق و کسب نظرات خبرگان مدل پیشنهادی تحقیق طراحی شد. در بخش کمی محاسبه شاخص‌های برآزش با استفاده از نرم افزار آموس نسخه ۲۳ نشان داد که مدل پیشنهادی تحقیق در نمونه اصلی برازندگی کامل با مدل مبنا دارد. در نهایت مدل نهایی سه عامل اصلی (دانش پژوهی، تحقیق و توسعه) و ۹ زیر عامل را تاثیرگذار بر بهره‌وری پژوهشی معرفی کرد. لذا بر اساس یافته‌های تحقیق می‌توان چنین پیشنهاد کرد که مدیران و مسئولین دانشگاه‌ها علی‌الخصوص دانشگاه آزاد اسلامی می‌توانند در برنامه‌ریزی‌ها برای بهبود و افزایش بهره‌وری پژوهشی اعضای هیات علمی خود، این سه عامل تاثیرگذار را ارتقاء دهند.

واژه‌های کلیدی: بهره‌وری پژوهشی، مدل اندازه‌گیری، مدل ساختاری.

^۱ . دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، کرج، ایران

^۲ . استاد مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، کرج، ایران

^۴ . دانشیار مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، کرج، ایران

* نویسنده مسئول: parivashnourbakhsh@yahoo.com

مقدمه

اگر چه شواهد و مدارک واضحی وجود دارد که نشان می‌دهد بسیاری از موسسات علمی و کارکنان آن به اهمیت پژوهش در ساختار دانشگاهی پی برده‌اند اما هنوز هم میزان کم و غیر قابل قبولی از فرآورده‌های پژوهشی وجود دارد (۱۷). مطمئناً اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها نقش اساسی در رابطه با این موضوع دارند و عملکرد پژوهشی آن‌ها می‌تواند باعث بهبود کیفیت و ارتقا سطح مراکز آموزش عالی در همه زمینه‌ها گردد. بسیاری از دانشگاه‌ها امروزه، برای اعضای هیات علمی خود الزاماتی را فراهم می‌آورند تا آنها را علناً درگیر پژوهش و انتشار نمایند که در حقیقت بهره‌وری پژوهشی هیات علمی همان پژوهش‌های کمی، کیفی، چاپ مقالات، تالیفات کتب و انتشارات مختلف و ... می‌باشند که نتایج آن‌ها نشانگر عملکرد پژوهشی مطلوب یا عدم آن می‌باشد. نیاز به پاسخ همزمان به تدریس و فشار مربوط به انجام پژوهش، باعث بروز سوالات بسیار مهمی در تشخیص اولویت‌ها و تخصیص پژوهش می‌شود. این فشار، تاثیرات مختلفی بر بخش‌های مختلف دانشکده‌ها و رشته‌های درسی خواهد داشت. اساتید دانشگاهی باید در پی راهی برای بهبود فعالیت‌ها برای ارتقای کیفیت یادگیری دانشجویان باشند و ضمن آن باید به طور همزمان درگیر فعالیت‌هایی باشند که ارائه‌دهنده‌ی پیشرفت‌های پژوهشی برای آن‌ها باشد (۱۳).

لرتپاتاراک^۱ (۲۰۰۸)، معتقد است که بهره‌وری هیات علمی نشان‌دهنده نسبت داده‌ها، نظیر فعالیت‌های آموزشی و زمان صرف شده در تحقیق به ستاده‌ها، نظیر یادگیری دانشجو و انتشارات است (۱۵). ارزیابی کار پژوهش در دانشگاه‌ها را می‌توان به شکل یک فرایند نهاده - برون‌داد در نظر گرفت. نهاده‌های این فرایند اعضای هیات علمی با کیفیت، زمان اختصاص یافته به امر پژوهش، تعداد دانشجویان تحصیلات تکمیلی، مدیریت پشتیبانی، آزمایشگاه‌ها، کتابخانه‌ها، تسهیلات رایانه‌ای و الکترونیکی و منابع مالی هستند. برون‌دادهای پژوهش شامل برون‌دادهای مجازی مثل دانش علمی جدید و آگاهی از روش‌شناسی جدید هستند. برون‌دادهای قابل رؤیت و روشن مقوله پژوهش، یافته‌های تحقیقاتی ارائه شده در کنفرانسها و مجامع علمی هستند. به طور کلی، یافته‌های پژوهشی منتشر شده معمول‌ترین ابزار ارزیابی برون‌داد پژوهش محسوب می‌شوند. تحقق خواست سیاست‌گذاران و مدیران کلان کشور بدون توجه به توسعه پژوهش و زمینه‌های بهره‌وری پژوهشی در سیستم‌های توسعه علمی کشور به ویژه دانشگاه‌ها امری غیرممکن به نظر می‌رسد.

فضایی که اخیراً در آموزش عالی بوجود آمده است توانایی دانشگاه‌ها را برای تقویت شرایط دستیابی به موفقیت‌های پژوهشی تهدید می‌کند. افزایش تقاضاها از دولت و بخش سرمایه‌گذاری خصوصی، تخریب زیرساخت‌های فیزیکی و افزایش فشار روی برنامه‌های مقطع تحصیلات تکمیلی باعث افزایش نگرانی درباره استمرار ظرفیت دانشگاهها برای حمایت از تدریس، سودآوری پژوهشی و ارائه خدمات به

¹.Lertpattarak

دولت شده است. بدین علت شاخص انتشار در مجله های مهم باید وزن بیشتری نسبت به دیگر شاخص ها داشته باشد (۵). چانگسریسانگ^۱ (۲۰۰۲) به طور خاص نمره بهره وری پژوهشی را با محاسبه نسبت محصولات پژوهشی و دوره زمانی انجام پژوهش تخمین زد (۱۱). مولر، گاس و کونرادت^۲ (۲۰۱۶)، مطالعه ای با عنوان پیش بینی بهره وری پژوهشی از طریق ارزیابی مجلات بین المللی کشورها انجام دادند که نتایج بدست آمده به این صورت بود که پس از اندازه گیری ابعاد مدل مبنا مشخص شده که بهره وری پژوهشی در علوم اجتماعی دارای بیشترین اثر و رفاه اقتصادی، کنترل فساد و سن ارزیابی جامعه جزء عوامل موثر بعدی بودند که در نهایت مدل تایید شده قابلیت تعمیم دادن به دوره ای دیگر از زمان را دارا بود. آلبرت، دوپا و لگازپ^۳ (۲۰۱۶)، پژوهشی تحت عنوان رضایت شغلی در میان اعضای هیات علمی دانشگاه های اسپانیا و تاثیر بهره وری پژوهشی بر آن انجام دادند و نتایج حاکی از آن بود که بهره وری پژوهشی یک عامل بسیار مهم در توضیح رضایت شغلی اساتید در طول زندگی حرفه ای آن ها می باشد. ضمن این که مشخص شد دانشگاه هایی موفق تر هستند که از سیستم افزایش انگیزه داخلی و خارجی برای اعضای هیات علمی خود برخوردارند و ترویج بهره وری پژوهشی جزء هدف های ثابت آن ها قرار دارد.

پاول، ویجاپاراگوان، بورمن و چاهال^۴ (۲۰۱۷)، در رابطه با عوامل موثر بر بهره وری پژوهشی دانشمندان کشاورزی هند مطالعاتی انجام دادند و نتایج آن ها نشان داد عواملی که باعث تاثیر بر بهره وری پژوهشی می شوند شامل؛ تحقیقات زیست محیطی سازمان، خلاقیت، پشتکار و تعهد، حمایت مرکز تحقیقات، توانایی کار در محدودیت، سیاست های تشویقی، انگیزه پیشرفت، مشارکت در آموزش و رضایت شغلی می باشند که درصد یکنواختی این عوامل نشان می دهد که در صورتی که عوامل شخصی و سازمانی موثر بر بهره وری پژوهشی به صورت هماهنگ مهار و کنترل شوند، باعث تاثیرات مثبت خواهند بود.

چنین پنداشته می شود که مدرسان دانشگاهی باید هم در پژوهش و هم در تدریس به عنوان یک بخش الزامی در کار خود مشارکت داشته باشند، زیرا مشارکت فعالانه در فرآیندهای پژوهشی به طور مستقیم کیفیت تدریس را ارتقاء می بخشد. علاوه بر این، انجمن دانشگاهی امریکا چهار دلیل موجه برای پژوهش ارائه داده است که عبارتند از: (۱) پژوهش باعث افزایش دانش عمومی جامعه می شود، (۲) پژوهش یک مولفه الزامی در تدریس موثر است، (۳) پژوهش باعث افزایش پرداختن به یک رشته خاص در شرایط واقعی می شود و (۴) پژوهش یک امر ضروری برای دائمی کردن نظم و انضباط شخص یا خود شناسی فرد می شود (۱۵).

¹ Changsrisang

2. Mueller & Gaus & Conradt

3. [Albert](#) & [Davia](#) & [Legazpe](#)

4. Paul & Vijayaragavan & Burman & Chahal

در همین راستا نتایج تحقیقات گذشته فوق در رابطه با این موضوع، نشان می‌دهد که ابعاد و ویژگی‌های سازمانی، اندازه گروه و حمایت درون و برون دانشگاهی، دسترسی به منابع اطلاعاتی مناسب و کافی، ارتقای حرفه‌ای افراد، ویژگی‌های شخصی، راهبردهای پژوهشی درون و میان رشته‌های علمی، اندازه منابع مالی و اعتبارات پژوهشی، استقلال اساتید در پژوهش، کاهش استرس محیط کاری و نیز پذیرش دانشجویان دکتری می‌تواند به افزایش سطح تولید علم در مراکز پژوهشی نیز مدد برساند (۱۵). عوامل متعددی وجود دارد که بر بهره‌وری پژوهشی و رفتار اساتید یا تمایل آنها به انجام کارهای پژوهشی تاثیر می‌گذارد. به عنوان مثال: شخصیت، محیط آموزشی، خودکارآمدی و سیستم رتبه‌بندی. باعنایت به موارد فوق برخی از سیاست‌ها و برنامه‌های دانشگاه آزاد اسلامی در زیر به صورت کلان طرح گردیده است. بدیهی است حسب ضرورت جهت تحقق اهداف و سیاست‌ها و برنامه‌ها نیاز به وضع مقررات جدید و یا بازنگری آیین‌نامه‌ها و بخش‌نامه (دارند معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۹۰).

اعزام اعضای هیات علمی به کنگره‌های معتبر با شاخص‌های علمی، نهادسازی تحقیقاتی و ایجاد و توسعه انجمن‌های علمی اساتید بالاخص در واحد‌های جامع و بسیار بزرگ، توجه به رشد متوازن با بهره‌گیری از بودجه پژوهشی در همه ابعاد پژوهشی، متناسب با آیین‌نامه و جدول تخصیصی بودجه پژوهشی، برگزاری همایش‌های علمی و تخصصی با رویکرد بین‌المللی و جذب بودجه از خارج دانشگاه بالاخص در واحد‌های جامع، بسیار بزرگ و بزرگ، ترغیب و تشویق اعضای هیات علمی و پژوهشگران به انجام فعالیت‌های علمی و پژوهشی و حمایت همه‌جانبه از همه فعالان پژوهشی، تعیین اولویت‌های پژوهشی و ارایه برنامه‌های پژوهشی جهت جذب بودجه بیشتر برای سال آینده ویژه واحدهایی که سال قبل ۸۰ درصد بودجه را جذب و، تعیین حداقل فعالیت‌های پژوهشی جهت دانشکده‌ها، گروه‌ها و اعضای هیات علمی، توزیع متوازن و منطقی بودجه پژوهشی برای همه گروه‌های علمی و اساتید، متناسب با قابلیت‌ها و شناسایی حوزه‌های موثر، حضور فعال در رقابت‌های علمی (خارج دانشگاه، داخل کشور و بین‌المللی)، تلاش جدی جهت ارتقا دانشگاه و واحد دانشگاهی از طریق بهبود شاخص‌های تولید علم، فناوری و توسعه علمی، توجه به محدودیت‌ها در توسعه مجلات (به دلیل توسعه کمی قابل قبول و متناسب با تقاضای مقالات) و تلاش جهت اخذ رتبه همه مجلات دارای مجوز از وزارتین و اهتمام جدی نمایه‌در پایگاه‌های استنادی معتبر نظیر، ISI، Scopus، Medline، ISC، ارتقای کیفیت علمی مقالات نظیر مقالات دارای H-index؛ IF، اهتمام جدی توسعه کمی و کیفی اختراعات و اکتشافات و نوآوری در عرصه ملی و بین‌المللی، تلاش جهت تالیف و ترجمه و چاپ کتب مرجع و پرفروش، تلاش جهت کسب درآمد از فعالیت‌های پژوهشی، همکاری و ارتباط و تعامل کارآمد و موثر درون واحدی، منطقه‌ای و سازمان مرکزی.

با توجه به شکل‌گیری دانشگاه آزاد اسلامی و توسعه بالنده آن طی سه دهه، مهم است که سیاست‌های استراتژیک دهه چهارم فعالیت دانشگاه یعنی، رقابت جهانی مورد توجه قرار گیرد. محور و

کانون توجه به رقابت جهانی، ارتقای کیفیت و فعالیت های پژوهشی مبتنی بر تولید علم و کسب در آمد از فعالیت های پژوهشی و فناوری است. بنابراین، تدوین جهت گیری های اساسی همراه با سیاست و برنامه ها و نتایج مورد نظر در؛ ادامه سیاست های ابلاغی سال ۱۳۸۹ و آسیب شناسی نتایج آن ضرورت دارد. مجموعه دانشگاه آزاد با هدف پی گیری سیاست های مذکور و رفع کاستی های برنامه پیشین و در جهت ارائه سیاست ها و برنامه های عملیاتی تنظیم گردیده است. لذا هر یک از واحدهای دانشگاهی متناسب با پتانسیل بالقوه خود با رویکرد رقابت پذیری ملی و بین المللی ضروری است تا از طریق فعالیت های پژوهشی بخشی از اهداف و برنامه ها را در دستور کار خود قرار دهند و از اجرای برنامه های صرفا کمی خودداری کنند. ضمنا با عنایت به مصادیق فعالیت های علمی و پژوهشی معطوف به خلق ثروت که مهم ترین آن ها، پژوهش بنیادی، مقالات بین المللی، پژوهش کاربردی، ثبت اختراع بین المللی، کتاب (تالیف)، مجلات نمایه شده در مراکز بین المللی معتبر، گزارش های علمی و فنی معتبر، تولید آثار علمی و هنری منحصر به فرد، حل مسایل تعمیم پذیر، نظریه پردازی هستند، سیاست گذاری و توجه به آن از اهمیت ویژه ای برخوردار است (معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۹۰).

بدیهی است که این امر در مورد عملکرد و رفتار سازمانی اعضای هیات علمی دانشگاه نیز مصداق دارد. اگرچه تعداد زیادی از پژوهش هایی که قصد داشتند تا به توضیح درباره تنوع در بهره وری پژوهشی بپردازند وجود داشت اما توجه و تمرکز اغلب این پژوهش ها بر تخمین تاثیرات عوامل موثر در بهره وری پژوهشی بوده است. اخیرا پیشرفت سریعی در حوزه روش های تحقیق بوجود آمده است که مرتبط با تحلیل روابط علی (علت و معلول) بین متغیر هایی که برحسب مدل معادله ساختاری نشان داده می شوند. از نظر تئوری وقتی از بهبود بهره وری عملکرد پژوهشی اعضای سازمان صحبت می شود تئوری های مربوط به حوزه سازمان، مدیریت و رفتار سازمانی به ذهن خطور می کند که هدف اصلی آنها تبیین کارکرد عوامل اثر گذار بر رفتار سازمانی افراد، افزایش سطح رضایت مندی و در نهایت کمک به سازمان در نیل به اهداف سازمانی بوده است. بر اساس مبانی نظری موجود که قبلا در خصوص بهره وری پژوهشی بیان شده، می توان به الگوی عوامل موثر بر بهره وری پژوهشی (ویلیامز^۱، ۲۰۰۳، فاکس^۲، ۱۹۹۶ و بلاکبرن و لورنس^۳، ۱۹۹۵) اشاره کرد. این محققین چهار عامل محیطی، سازمانی، مدیریتی و عوامل مربوط به اساتید را بر بهره وری پژوهشی موثر دانستند. ویچیان و دیگران (۲۰۰۹) در الگوی عوامل موثر بر بهره وری پژوهشی که مورد تحقیق قرار گرفت چهار عامل ویژگی های محققان، محیطی، تحقیق و موسسه ای را ارائه دادند

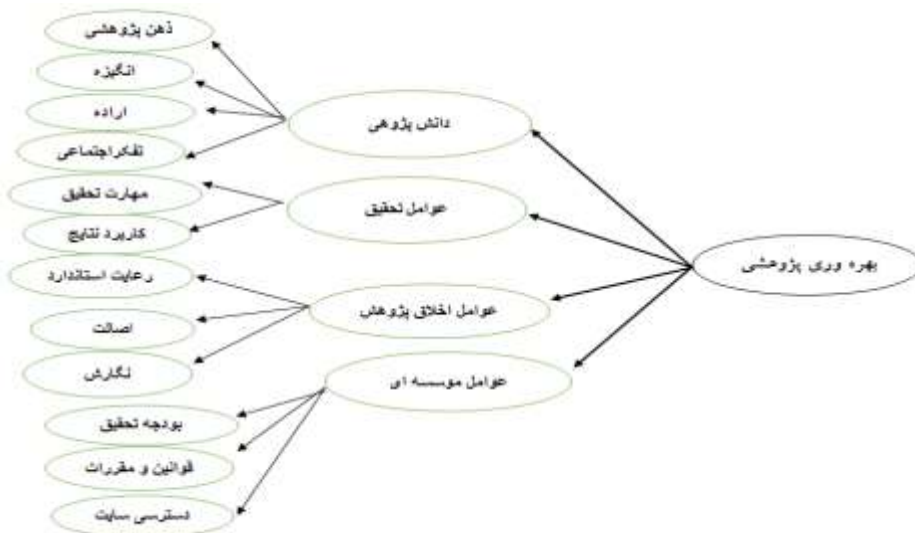
از این رو یافتن راه های مطمئن برای افزایش کارایی و اثر بخشی عملکرد موسسه و رفتار سازمانی اعضای آن همواره یکی از دغدغه های اصلی صاحب نظران و محققان این حوزه بوده است. بدیهی است

¹. Williams

². Fax

³. Blackburn & Lawrence

که این امر در مورد عملکرد و رفتار سازمانی اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی نیز مصداق دارد لذا می‌توان از این تئوری‌ها برای تبیین توجیه راه‌ها و عوامل اثرگذاری بر عملکرد اساتید بهره‌گرفت. بر اساس مبانی نظری موجود و الگوهای ارائه شده در این خصوص عوامل بهره‌وری پژوهشی در سه عامل دانش پژوهی، عوامل تحقیق و عوامل موسسه‌ای تدوین شد، پس از انجام مصاحبه‌های کیفی و اعمال نقطه نظرات خبرگان تحقیق عمده عوامل مرتبط با بهره‌وری پژوهشی اعضای هیات علمی در چهار عامل اصلی: عوامل دانش پژوهی (لرت پاتاراک، ۲۰۰۸)، عوامل تحقیق (ویچیان، وانگ وانیش و بووارنکیتیوانگ^۱، ۲۰۰۹)، عامل اخلاق پژوهش (لیدز^۲، ۲۰۱۶) و عوامل موسسه‌ای (ویچیان، وانگ وانیش و بووارنکیتیوانگ، ۲۰۰۹) می‌توان خلاصه کرد (۱۹، ۱۲، ۱۹، ۱۳). این عوامل و ماهیت روابط آنها در شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱. مدل پیشنهادی بهره‌وری پژوهشی

بنابراین مسئله اصلی این تحقیق این است که با طراحی عوامل مدل مفهومی بهره‌وری پژوهشی و با ارائه راهکارهایی، به بهبود بهره‌وری پژوهشی اعضای هیات علمی تربیت بدنی دانشگاه آزاد اسلامی کمک نماید. بدیهی است که ارائه راهکارهای بهبود بهره‌وری پژوهشی اساتید تربیت بدنی می‌تواند هم‌موتور تولید دانش در این حوزه را روشن و هم با تحلیل و نقد یافته‌های علمی دیگران، سهم اندیشمندان کشور در فرایند تولید و نشر دانش ارزشمند در این حوزه بسیار پر اهمیت را مضاعف سازد.

روش‌شناسی تحقیق

^۱. Wichian & Wongwanich & Bowarnkitiwong

^۲. Leeds

روش پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های آمیخته می باشد که در واقع ترکیب دو روش کیفی و کمی در آن استفاده شده است. این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و از نوع پژوهش‌های میدانی است. با توجه به این که طرح تحقیق مدل سازی معادله ساختاری است و بر اساس زمان مورد بررسی، تحقیق حاضر جزء مطالعات حال نگر است. این پژوهش تبیینی است که بر اساس مبانی نظری و پیشینه یک مدل ساختاری با روابط بین متغیرها طراحی می شود. بدین منظور ابتدا با بررسی و مرور ادبیات و مبانی نظری مربوط به موضوع، عوامل اصلی مدل (الگو) عوامل موثر بر بهره‌وری پژوهشی ویژه اعضای هیات علمی شناسایی و از روابط خطی ساده و تحلیل مسیر مدل سازی معادله ساختاری برای بررسی شیوه‌ای که مسیرها با هم ارتباط پیدا می کنند، استفاده شده است. جامعه آماری در این پژوهش، اعضای هیات علمی دانشگاه های آزاد اسلامی در حوزه تربیت بدنی و علوم ورزشی است که بر پایه آمار دفتر استخدامی هیات علمی سازمان مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی، تعداد کل اعضای هیات علمی تربیت بدنی سراسر کشور در پایان سال ۱۳۹۵، ۸۳۱ نفر (۵۵۹=مرد، ۲۷۲=زن) می باشند.

برای بخش کمی با عنایت به گستردگی و پراکندگی جغرافیایی دانشگاه ها از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای برای انتخاب نمونه بهره‌گرفته شد. به همین منظور ابتدا سطح کشور بر اساس خصوصیات جغرافیایی به پنج منطقه (خوشه) طبق تقسیم بندی وزارت کشور، تقسیم شدند که شامل؛ منطقه یک، شمال (۲۹۲ نفر)، منطقه دو، مرکز و جنوب (۱۴۸ نفر)، منطقه سه، شمال غربی (۱۵۰ نفر)، منطقه چهار، شمال شرق، شرق و جنوب شرقی (۸۶ نفر) و منطقه پنج، غرب و جنوب غربی (۱۵۵ نفر) می باشند. سپس با به کارگیری روش نمونه‌گیری تصادفی ساده از استان های هر منطقه (خوشه)، چند واحد دانشگاهی به عنوان چارچوب اولیه نمونه‌گیری انتخاب و در نهایت حجم برآورده شده با توجه به سهم (درصد) و تعداد اعضای هیات علمی، به هر یک از واحدهای دانشگاهی منتخب در هر منطقه (خوشه) تخصیص داده شدند. با توجه به تعداد متغیرها تعداد ۳۰۰ نفر به عنوان نمونه تحقیق در نظر گرفته شد. در فاز کیفی، برای بخش کیفی مطالعه نیز با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و مصاحبه با ۱۰ نفر از اساتید رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی که از نظر مرتبه علمی نیز باید گویای جامعه علمی کشور در حوزه مورد مطالعه باشد و با استفاده از نظرات آنان عوامل موثر بر بهره‌وری پژوهشی شناسایی شدند و در مرحله بعد مدل پیشنهادی اولیه به ۱۰ نفر از خبرگان نشان داده شد تا نظر خود را نسبت به عامل ها و زیر عامل ها اعلام نمایند. بر اساس مدل معادله ساختاری عوامل موثر بر بهره‌وری پژوهشی اعضای هیئت علمی با سه عامل دانش پژوهی، تحقیق، موسسه‌ای و هر عامل با سه زیر عامل شناسایی شد. در این پژوهش از آمار توصیفی و استنباطی به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق نرم افزار SPSS نسخه ۲۱ استفاده گردید.

از آمار توصیفی برای طبقه بندی نمرات خام، محاسبه فراوانی ها و محاسبه شاخص های تمایل مرکزی و پراکندگی نظیر میانگین و انحراف معیار استفاده شد. به منظور برازش مدل ابزارهای تحقیق و الگوی مفروض تحقیق، علاوه بر نسبت خی دو به درجه آزادی (X^2 / df) از شاخص تناسب تطبیقی

(CFI) شاخص برازندگی (CFI)، شاخص تعدیل شده برازندگی (AGFI) و جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) استفاده شد. برای آزمون روابط بین متغیرهای مستقل و وابسته در مدل طراحی شده، مدل‌سازی معادله ساختاری (SEM) با استفاده از نرم افزار آموس نسخه ۲۳ مورد استفاده قرار گرفت. با استفاده از این روش آماری پیشرفته، در قسمت مدل‌سازی معادله ساختاری روابط علی موجود میان متغیرهای نهان مورد بررسی قرار گرفت. در قسمت الگوی تابع ساختاری شدت روابط (مستقیم، غیرمستقیم و کل) میان متغیرهای نهان مقدار واریانس تبیین شده در کل الگو مشخص شده و نهایتاً از این طریق الگوی مفروض پژوهش آزمون شد.

یافته‌های تحقیق

در بخش یافته‌های تحقیق، نتایج برازش مدل اندازه‌گیری بر اساس سوال زیر ارائه می‌شود. ایا مدل مبنا با یک ساختار کواریانسی می‌تواند برازش داده‌ها را پیش بینی کند؟ شکل ۲ مدل مبنا برای تحلیل عاملی تأییدی را که با توجه به ادبیات پژوهش و استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی نمونه تحقیق بدست آمده است، نشان می‌دهد. به منظور پاسخ به سؤال فوق برازش مدل مفهومی بدست آمده بررسی شده است. جدول ۱ شاخص‌های برازش برای مدل حاضر را نشان می‌دهد.

جدول ۱. شاخص‌های نیکویی برازش مدل مبنا

مشخصه	برآورد	معیار پذیرش
آزمون نیکویی برازش مجذور کای (۲)	۴۸/۰۹	مقدار مناسب
ارزش P	۰/۰۰۱	$> ۰/۰۵$
شاخص توکر-لویس (TLI)،	۰/۸۶	۰/۹۰ تا ۰/۹۵ قابل قبول
شاخص استاندارد شده برازش (NFI)	۰/۸۷	۰/۹۰ تا ۰/۹۵ قابل قبول
شاخص برازش تطبیقی (CFI)	۰/۹۲	۰/۹۰ تا ۰/۹۵ قابل قبول
شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۷	۰/۹۰ تا ۰/۹۵ قابل قبول
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)	۰/۰۶	$< ۰/۰۵$
کای اسکوتر بهنجار شده (CMIN/DF)	۲/۲۹	بین ۲ تا ۳

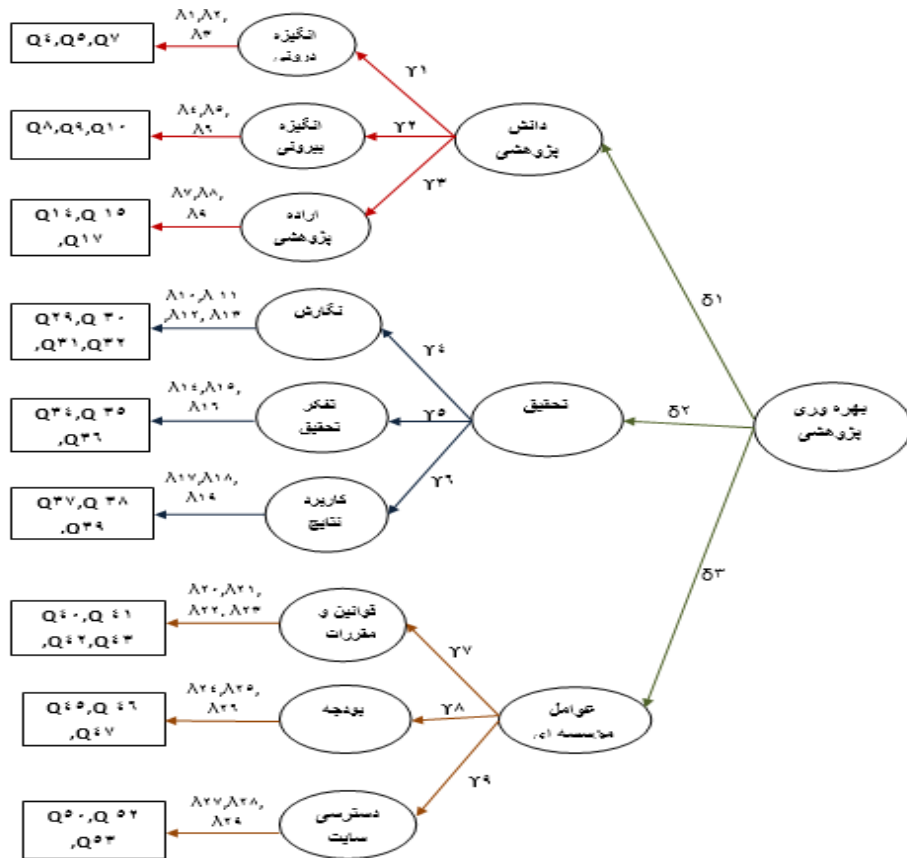
در توضیح مقدار کای اسکوتر-مدل و سطح معناداری آن هر چه مقدار کای اسکوتر کوچکتر باشد، برازش مدل تدوین شده توسط پژوهشگر رضایت بخش تر و بهتر است. چنانچه سطح معناداری بیشتر از ۰/۰۵ باشد می‌توان نتیجه گرفت که ساختار کواریانسی مدل به طرز معناداری از ساختار کواریانسی مشاهده شده متفاوت نبوده و مدل تدوین شده توسط پژوهشگر به طور کلی تأیید می‌شود. هرچند ممکن است برخی از بخش‌های جزیی مدل به لحاظ آماری قابل قبول نباشد. اگر چه این معیار مانند همه آزمونهای معنادار بودن، تحت تأثیر حجم نمونه قرار می‌گیرد و بیشتر مواقع از لحاظ آماری معنادار

است و با توجه به این نکته که جهت انجام مدل سازی معادله ساختاری و تحلیل عاملی تاییدی به حجم بالای نمونه نیاز است؛ به منظور بررسی برازندگی مدل از شاخص های دیگری استفاده می کنیم. مقدار شاخص CFI بالاتر از ۰/۹۰ و نشان از برازش مناسب مدل دارد. مقدار شاخص های NFI و TFI نزدیک به ۰/۹۰ است. مقدار شاخص GFI بالاتر از ۰/۹۵ و نشان از برازش مناسب مدل دارد. مقدار شاخص RMSEA ۰/۰۶ و نشان از برازش نسبتاً مناسب مدل دارد. مقدار شاخص CMIN/DF بین ۲ و ۳ است و نشان از برازش مناسب مدل دارد.

نتایج بررسی شاخص های برازش مدل نشان از برازش نسبتاً خوب این مدل دارد. چنانچه رابطه ای بین زیر عامل قوانین و مقررات با کاربرد نتایج در نظر گرفته شود شاخص های برازش بهبود قابل توجهی نشان می دهد. نتایج برازش مدل اصلاح شده در جدول ۲ گزارش شده است.

جدول ۲. شاخص های نیکویی برازش مدل اصلاح شده

مشخصه	برآورد	معیار پذیرش
آزمون نیکویی برازش مجذور کای (۲)	۳۵/۷۷	مقدار کوچک
ارزش P	۰/۰۲	> ۰/۰۵
شاخص توکر-لویس (TLI)،	۰/۹۱	۰/۹۰ تا ۰/۹۵ قابل قبول
شاخص استاندارد شده برازش (NFI)	۰/۹۰	۰/۹۰ تا ۰/۹۵ قابل قبول
شاخص برازش تطبیقی (CFI)	۰/۹۵	۰/۹۰ تا ۰/۹۵ قابل قبول
شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۷	۰/۹۰ تا ۰/۹۵ قابل قبول
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)	۰/۰۵	< ۰/۰۵
کای اسکوتر پهنجار شده (CMIN/DF)	۱/۷۹	بین ۲ تا ۳

جدول ۳ ضرایب مسیر متغیر بهره‌وری پژوهشی و متغیرهای میانجی را نشان می‌دهد. همانطور که نتایج نشان می‌دهد سطح معناداری کلیه مسیرها کمتر از ۰/۰۵ بدست آمده بنابراین معنادار می‌باشند.

جدول ۳. ضرایب مسیر متغیر بهره‌وری پژوهشی و زیر عامل‌ها در مدل اولیه

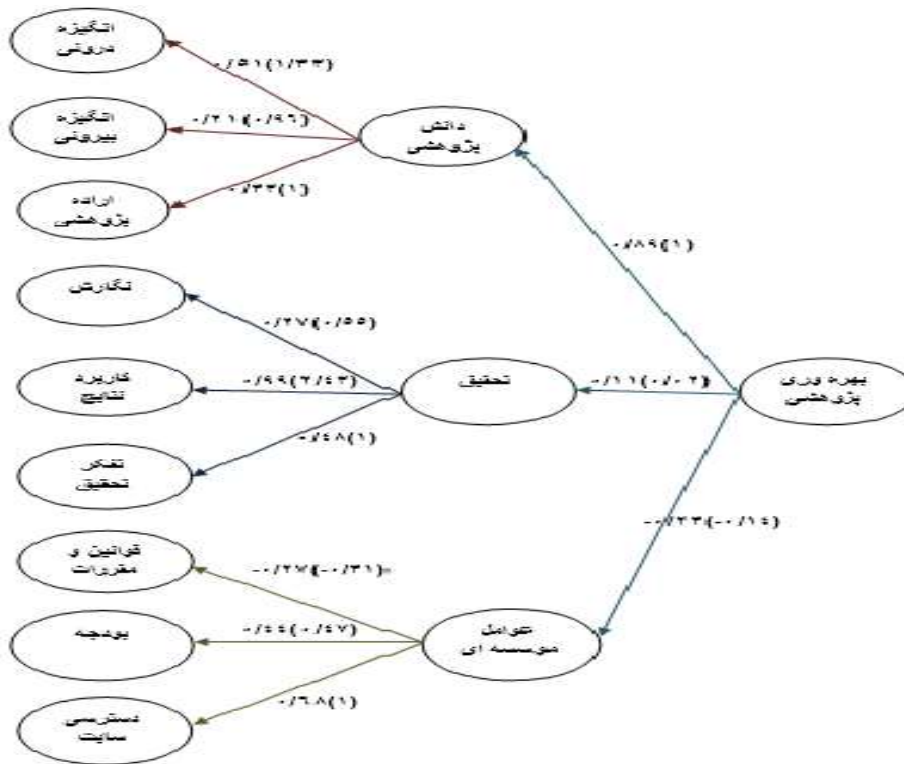
مسیر	وزن رگرسیون	وزن رگرسیون استاندارد	سطح معناداری
بهره‌وری پژوهشی	۱	۰/۸۹	۰/۰۰۱
بهره‌وری پژوهشی	۰/۰۲	۰/۱۱	۰/۰۰۱
بهره‌وری پژوهشی	-۰/۱۴	-۰/۲۳	۰/۰۰۱
عوامل دانش پژوهشی	۱/۳۳	۰/۵۱	۰/۰۰۱
عوامل دانش پژوهشی	۰/۹۶	۰/۲۱	۰/۰۰۱
عوامل دانش پژوهشی	۱	۰/۳۳	۰/۰۰۱
تحقیق نگارش	۰/۵۵	۰/۲۷	۰/۰۰۱
تحقیق کاربرد نتایج	۲/۴۳	۰/۹۹	۰/۰۰۱

۰/۰۰۱	۰/۴۸	۱	تحقیق تفکر تحقیق
۰/۰۰۱	-۰/۲۷	-۰/۳۱	عوامل مؤسسه ای قوانین و مقررات
۰/۰۰۱	۰/۴۴	۰/۴۷	عوامل مؤسسه ای بودجه
۰/۰۰۱	۰/۶۸	۱	عوامل مؤسسه ای دسترسی سایت

ضمنا ضرایب مسیر در مدل اصلاح شده تغییر قابل ملاحظه ای نداشته اند (جدول ۴).

جدول ۴. ضرایب مسیر متغیر بهره وری پژوهشی و زیر عامل ها در مدل اصلاح شده

مسیر	وزن	وزن رگرسیون	سطح معناداری
بهره وری پژوهشی	۱	۰/۸۹	۰/۰۰۱
بهره وری پژوهشی	۰/۰۲	۰/۱۱	۰/۰۰۱
بهره وری پژوهشی	-۰/۱۴	-۰/۲۳	۰/۰۰۱
عوامل مؤسسه ای	۱/۲۹	۰/۵۲	۰/۰۰۱
انگیزه درونی	۰/۹۶	۰/۲۲	۰/۰۰۱
انگیزه بیرونی	۱	۰/۳۵	۰/۰۰۱
اراده پژوهش	۰/۵۵	۰/۲۷	۰/۰۰۱
تحقیق نگارش	۲/۳۲	۰/۹۸	۰/۰۰۱
تحقیق کاربرد نتایج	۱	۰/۵۰	۰/۰۰۱
تحقیق تفکر تحقیق	-۰/۳۲	-۰/۲۸	۰/۰۰۱
عوامل مؤسسه ای قوانین و مقررات	۰/۴۷	۰/۴۴	۰/۰۰۱
عوامل مؤسسه ای بودجه	۱	۰/۶۷	۰/۰۰۱
عوامل مؤسسه ای دسترسی سایت	-۰/۱۳	-۰/۱۷	۰/۰۰۱
عوامل مؤسسه ای قوانین و مقررات کاربرد نتایج			

شکل ۳. ضرایب مسیر مدل بهره‌وری پژوهشی

بحث و نتیجه‌گیری

بحث درباره مفهوم بهره‌وری پژوهشی در این تحقیق بسیار الزامی است. زیرا پژوهش، بخصوص پژوهش دانشگاه محور، بخشی از سرویس اقتصادی می‌باشد که درصد زیادی از کل شغل‌های آکادمیک - علمی در سطح کشور را فراهم می‌نماید. در نتیجه، گسترش مقیاس‌های واضح و روشن برای بهره‌وری پژوهشی تاثیر بسزایی در ماهیت این بخش خواهد داشت. در عرصه تولید علم، هر دانشی که یک ایده جدید را در سطح بین‌المللی ارائه و به ثمر رساند، بهره‌وری پژوهشی محسوب می‌شود.

بهره‌وری پژوهشی به تفکرات و ایده‌های جدیدی اطلاق می‌شود که پس از مطالعات نظری و عملی منجر به چاپ مقالات در مجلات معتبر دنیا، ثبت اختراعات و یا استناد سازی گردند. همان‌طور که بیان شد هدف اصلی تحقیق حاضر شناسایی عوامل موثر بر بهره‌وری پژوهشی اعضای هیات علمی تربیت بدنی دانشگاه‌های آزاد اسلامی بود که در پایان به طراحی مدل جامع بهره‌وری پژوهشی و تبیین آن منتهی گردید. در این تحقیق عامل‌های بهره‌وری پژوهشی، عوامل دانش پژوهی، عوامل تحقیق، و

عوامل موسسه ای شناسایی شدند و در نتیجه، دانش مرتبط با بهره وری پژوهشی توسعه یافت و اثرات بهره وری پژوهشی موثر به عنوان یک فرآیند دائمی، بهتر درک شد.

در نگاهی اجمالی نتایج نشان داد تامین انگیزه های درونی و بیرونی اساتید منجر به بهبود بهره وری پژوهشی می شود، اراده قوی پژوهش اساتید از اهمیت بالایی برخوردار است و باعث افزایش بهره وری پژوهشی می گردد. نگارش صحیح مقالات، کاربردی بودن نتایج بدست آمده و تفکر اصولی و مرتبط تحقیق از اهمیت خاصی برخوردار است که باعث بالا بردن میزان بهره وری پژوهشی در اساتید می شود. و در نهایت دست و پا گیر نبودن قوانین و مقررات پژوهشی، دسترسی راحت و آسان اساتید به سایت های مرتبط و همچنین در اختیار گذاشتن میزان بودجه کافی می توانند در بالا بردن کیفیت بهره وری پژوهشی بسیار تاثیر گذار باشند که با نتایج حجازی و بهروان (۲۰۰۹)؛ فرجی و دیگران (۲۰۱۲)؛ عزیزی (۲۰۱۲)؛ رضایی و نوروزی (۲۰۱۴)؛ لرت پاتاراک (۲۰۰۸)؛ ویجیان و دیگران (۲۰۰۹)؛ هولیستر و اسکرودر^۱ (۲۰۱۵)؛ الراحله^۲ (۲۰۱۶)؛ آلبرت و دیگران^۳ (۲۰۱۶)، آتیال و کومار^۴ (۲۰۱۶) و پاول و دیگران^۵ (۲۰۱۷) در گذشته انجام دادند، همگام می باشد و تناسب بین عوامل موثر و بهبود بهره وری پژوهشی به وضوح دیده می شود در نتیجه این امر حاکی از ارتباط مستقیم بین بهره وری پژوهشی و عوامل مرتبط ذکر شده می باشد (۱، ۷، ۸، ۹، ۱۲، ۱۹، ۱۵، ۴، ۵، ۶، ۱). با نگاه درست و عمیق به عوامل موثر فوق میزان بهره وری پژوهشی اساتید محترم افزایش یافته و در نتیجه موجبات پژوهش های اصولی و توجه دقیق تر به نتایج آن فراهم شده و به دنبال آن روند افزایش میزان بهره وری پژوهشی در کشور پویا تر خواهد شد.

مدل تبیینی بهره وری پژوهشی اعضای هیات علمی تربیت بدنی بر اساس مدل سازی معادله ساختاری صورت گرفت. در مطالعات حوزه علوم انسانی و اجتماعی، تجزیه و تحلیل داده های پژوهش طبق فرآیندی با قالب کلی مشخص و یکسان صورت می پذیرد که مرتبط با آن روش های تحلیل آماری متعددی تا به حال معرفی شده است. یکی از مهم ترین دلایل استفاده از روش مدل سازی معادله ساختاری، قابلیت آزمودن تئوری ها در قالب معادله میان متغیرها است. دلیل دیگر لحاظ نمودن خطای اندازه گیری توسط این روش است که به محقق اجازه می دهد که تجزیه و تحلیل داده های خود را با احتساب خطای اندازه گیری گزارش دهد.

در نتیجه تحقیق مدل نهایی چنین حاصل شد که اهمیت آن به جنبه کاربردی و ارتباط بین ساختارهایی است که مورد ارزیابی قرار گرفته است. تاکید بر ساختاری واحد برای درک بهره وری

¹ . Hollister & Schroeder

² . Alraheleh

³ . Albert & María & Davia & Legazpe

⁴ . Aithal & Kumar

⁵ . Paul & Vijayaragavan & Premlata & Burman & Chahal

پژوهشی امکان پذیر نیست. برای شناخت عوامل موثر و بهبود و تبیین بهره‌وری پژوهشی علاوه بر عوامل موجود در تحقیق حاضر، عامل‌های دیگری نیز می‌تواند تاثیر گذار باشد.

مدل مفهومی ابتدایی که در برگزیده تمام عامل‌های مرتبط با بهره‌وری پژوهشی در تحقیقات پیشینه بود به منظور ایجاد مدل نهایی مناسب، با نظرات خبرگان و اساتید برجسته این بحث ویرایش شد. این مدل براساس یک فرآیند دقیق شامل تحلیل عامل اکتشافی، تحلیل عامل تاییدی و مدل سازی معادله ساختاری ایجاد شد. مدل نهایی نشان داد که بهره‌وری پژوهشی اعضای هیات علمی با سه عامل اصلی دانش پژوهی، تحقیق و عوامل موسسه‌ای رابطه معناداری دارد.

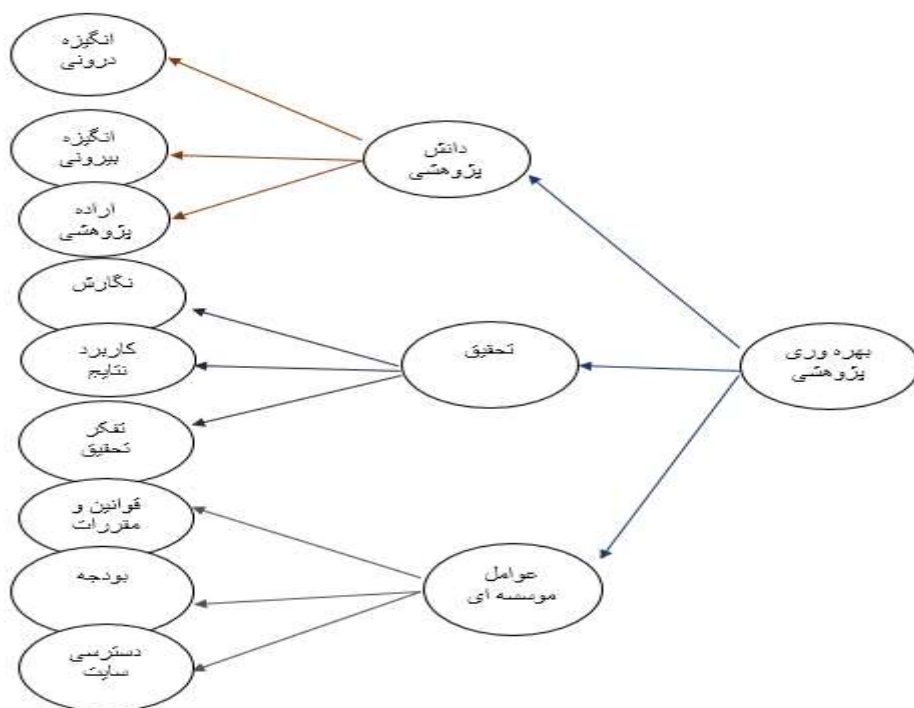
در عامل دانش پژوهی سه عامل فرعی انگیزه درونی، انگیزه بیرونی و اراده پژوهشی با بهره‌وری پژوهشی ارتباط دارند که همسو با یافته‌های حجازی و بهروان (۲۰۰۹)، عزیزی (۲۰۱۳)، ویچیان و دیگران (۲۰۰۹)، مویا و اورینگو (۲۰۱۶)، می باشد به عبارتی اعضای هیات علمی با مواجه شدن در شرایط ایده آل و متناسب با شغل خود و رقابت برای به روز کردن دانش خود و توسعه دانش رشته تربیت بدنی، انگیزه‌های درونی و بیرونی و همچنین جهت ماندن در صحنه علم و دانش روزمره با توجه به شرایط فراهم شده متناسب ذکر شده، دارای اراده پژوهشی قوی خواهند شد و هر چه عامل‌ها با کیفیت تر باشند و تقویت شوند اساتید با انگیزه و اراده بیشتر در فرایند پژوهش خواهند بود.

در عامل تحقیق سه زیر عامل نگارش، تفکر تحقیق و کاربرد نتایج با بهره‌وری پژوهشی ارتباط دارند. نتایج تحقیق حاضر با نتایج رجایی پور و رحیمی (۲۰۰۸)، ویچیان و دیگران (۲۰۰۹)، و پاول و دیگران (۲۰۱۷)، همگام است. نگارش اصولی و طبق قاعده پژوهشی - تفکر تحقیق خلاقانه و مرتبط با پژوهش‌های انجام شده و در حال انجام و در نهایت کاربردی بودن نتایج تحقیقات موجب شده که عامل تحقیق را عاملی مهم برای بهره‌وری پژوهشی تلقی کنند. بدین ترتیب موضوعات پژوهشی مرتبط، باید نحوه انجام تحقیق و به کار گیری و استفاده از یافته‌های تحقیق را مورد توجه قرار دهند.

در عامل موسسه‌ای سه عامل قوانین و مقررات پژوهشی، دسترسی به سایت و بودجه پژوهش رابطه معناداری با بهره‌وری پژوهشی دارند که یافته‌های فوق با نتایج حسین پور (۲۰۱۱)، ویچیان و دیگران (۲۰۰۹)، و اوکیکی^۱ (۲۰۱۴)، هولیستر و اسکرودر (۲۰۱۵)، پاول و دیگران (۲۰۱۷)، همسو می باشد. تصویب و نگارش قوانین و مقررات پژوهشی منطقی و قابل انعطاف در سازمان‌های مربوطه و همچنین دسترسی آسان به سایت‌ها و منابع مهم پژوهشی جهت استفاده بهینه نظر اساتید را جلب می کند چرا که سهولت دسترسی برای اساتید به جهت عدم اخلاص در روند جستجو و پیگیری موارد لازم تحقیقات شان مهم است. در نهایت تامین بودجه کافی و لازم توسط سازمان مربوطه برای تامین هزینه‌های تحقیق برای اعضای هیات علمی اهمیت دارد.

¹. Okiki

مدل مبنا برای تحلیل عاملی تأییدی را که با توجه به ادبیات پژوهش و استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی نمونه تحقیق بدست آمده است، نشان می دهد که در توضیح مقدار کای اسکوئر مدل و سطح معناداری آن لازم است ذکر شود که هر چه مقدار کای اسکوئر کوچکتر باشد، برازش مدل تدوین شده توسط پژوهشگر رضایت بخش تر و بهتر است. چنانچه سطح معناداری بیشتر از ۰/۰۵ باشد می توان نتیجه گرفت که ساختار کوواریانس مدل به طرز معناداری از ساختار کوواریانس مشاهده شده متفاوت نبوده و مدل تدوین شده توسط پژوهشگر به طور کلی تایید می شود. شکل ۴ مدل نهایی تحقیق حاضر را نشان می دهد.

شکل ۴. مدل نهایی بهره وری پژوهشی

امیدوار است تبیین مدلی مبتنی بر مبانی نظری و پیشینه تحقیق همراه با ابزار معتبر و با ثباتی که به منظور بررسی عوامل موثر بر بهره وری پژوهشی اعضای هیات علمی تربیت بدنی ساخته شد، توانسته باشد گام مهم و سودمندی در پیشبرد و توسعه علوم مدیریت ورزشی فراهم کرده باشد. چنین

به نظر می‌رسد کاری که انجام شد بتواند به ارتقا سطح آگاهی مدیران دانشگاه‌ها و مسئولین مراکز آموزش عالی در سطح کشور کمک کند تا ادراک بهتری نسبت به اهمیت مولفه‌های تاثیرگذار بر روند فعالیت‌های پژوهشی اساتید علمی و نقش مهم آن‌ها در پیشبرد رساله و اهداف پژوهشی و در نهایت بهبود بهره‌وری پژوهشی در سطح دانشگاه‌ها که سبب توسعه دانش خواهد شد، داشته باشند. در نظر گرفتن نگرش و انگیزه‌های اعضای هیات علمی، نظرهای اساتید در رابطه با امکانات و تجهیزات پژوهشی و راه‌های انتخاب موضوعات پژوهشی و مهارت‌های انجام فعالیت‌های پژوهشی، از جمله یافته‌هایی است که این تحقیق به آن اشاره کرده است.

توجه به عوامل اصلی و زیرعوامل‌ها مدل و روابط معنادار که بین آنها گزارش گردید، می‌تواند تصویر روشن‌تری در آینده در اختیار مدیران و مسئولین دانشگاه‌ها علی‌الخصوص رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در همین رابطه قرار دهد. اصالت هر کار مطالعاتی به ارائه و پیشنهادات کاربردی که ارائه می‌کند بستگی دارد. به دلیل نتایج کاربردی متنوع تحقیق حاضر، تلاش شده که به چند مورد کلیدی از پیشنهاد‌های کاربردی آن اشاره گردد:

در مطالعه تحقیق حاضر (کیفی- کمی) و تحلیل عاملی، ساختار مدلی که براساس مبانی نظری و پیشینه به منظور بررسی عوامل موثر بر بهره‌وری پژوهشی پیشنهاد گردید، تغییراتی به وجود آمد. برخی از عوامل حذف شد و با توجه به نظر خبرگان برخی از آنها اصلاح و برخی عامل‌ها که با فرهنگ حاضر در سطح دانشگاه‌های کشورمان همخوانی داشت، اضافه گردید. برآزش شاخص‌های مدل پیشنهادی با مدل مفهومی نشان داد که نتایج می‌تواند گامی در جهت تبیین مدل ساختاری برای شناخت هر چه بهتر عوامل موثر بر بهره‌وری پژوهشی در کشور باشد.

آنچه می‌توان به جنبه کاربردی تحقیق حاضر اشاره کرد، ساخت و اعتباریابی ابزاری است که برای اندازه‌گیری بهره‌وری پژوهشی در جامعه آماری حاضر در این تحقیق برای اولین بار در کشور ساخته شده است. پیشینه نشان می‌دهد که تاکنون در کشور چنین ابزاری برای بهبود بهره‌وری پژوهشی در کشور ساخته نشده است. بنابراین، محققان می‌توانند به سهولت از این ابزار در مطالعات خود استفاده کنند.

با توجه به این که نتایج اعتباریابی حاصل از این تحقیق نشان دهنده این بود که میزان پایایی زیرعوامل‌های انگیزه بیرونی و اراده پژوهشی اعضای هیات علمی نسبت به دیگر زیرعوامل‌ها پائین‌تر است، لذا می‌توان توجه ویژه‌ای به عواملی مانند تغییر نگرش در افزایش بودجه پژوهش‌های هیات علمی و توزیع عادلانه مزایای مادی و معنوی حاصل از پژوهش در مطالعات پژوهشی مبذول داشت.

در نهایت، اگرچه امکان دارد برآورد کردن نتایج آنچه این تحقیق پیشنهاد می‌کند چندان آسان و در دسترس مخاطب‌های مدنظر نباشد، یافته‌های این تحقیق به وضوح توانست به قدم‌های مهمی اشاره کند که می‌توانند به طور موفقیت‌آمیزی در تبیین و بهبود بهره‌وری پژوهشی مورد استفاده قرار گیرد. نکته کاربردی این تحقیق در این است که مدیران دانشگاه‌ها و مسئولان دانشکده‌های تربیت بدنی و

علوم ورزشی کشور بتوانند از نتایج این تحقیق در بهبود و پیشرفت فعالیت های پژوهشی استفاده لازم را ببرند و برای توسعه این امر خطیر که عامل اصلی جهت حرکت همگام در توسعه دانش روزمره در سطح جهانی امروزه می باشد، قدم بردارند.

منابع

- ابراهیمی، ع؛ جعفرزاده کناری، م؛ بزرگی ماکرانی، ص. (۱۳۹۱). بررسی عوامل موثر بر نگرش و قصد مصرف کنندگان به خرید محصولات جعلی برندهای لوکس در صنعت پوشاک. تحقیقات بازاریابی نوین، ۳(۳)، ص ۱-۳۴.
- بهنام، م؛ گودرزی، م؛ حمیدی، م. (۱۳۹۴). تأثیر ترویج خدمات ورزشی رایگان بر لذت و نگرش مصرف کننده در تبلیغات. مطالعات مدیریت ورزشی، ۲۸، ص ۱۳-۲۲.
- حیدرزاده، ک؛ بهبودی، م؛ قدسیخواه، آ؛ منصفی، م؛ منشی، ع. (۱۳۹۰). تبلیغ ناملموس برند و تأثیر آن بر انتخاب مصرف کننده. مدیریت بازاریابی، ۱۳، ص ۱۹-۴۰.
- خادمی گراشی، م؛ گرجی، ن؛ فتحی، ه. (۱۳۹۷). تأثیر آهنگ اطلاعات و محیط فروشگاه بر ارزش خرید، تحلیل نقش سردرگمی و گرایش انگیزشی. نشریه مدیریت بازرگانی، دوره ۱۰، شماره ۴، ص ۷۴۳-۷۶۰.
- خویه، ع. (۱۳۹۲). "مدیریت فروشگاه چیدمان و مهندسی فروش"، چاپ سوم. تهران: نشر دیدار.
- چراغی، م. (۱۳۹۲). بررسی رابطه بین عوامل محیط داخلی فروشگاه با نیت رفتاری مشتریان. پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- دهقانی نیشابوری، م. (۱۳۹۵). بررسی نقش بازاریابی رابطه‌مند در حضور مجدد مشتریان باشگاه‌های بدنسازی شهر مشهد. پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت ورزش، دانشگاه فردوسی مشهد.
- سجادی راد، ا. (۱۳۹۶). تأثیر بازار پردازی بصری بر تصمیم‌گیری خرید مشتری در فروشگاه‌های منتخب پوشاک شهر مشهد. پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی. دانشگاه فردوسی مشهد.
- عابدی، ف؛ دودانگه، س؛ افشار، پ. (۱۳۹۶). تأثیر کیفیت درک شده در قصد خرید مجدد از فروشگاه های زنجیره‌ای (مطالعه موردی فروشگاه‌های زنجیره‌ای استان قزوین). فصلنامه مطالعات مدیریت و حسابداری، دوره ۳، شماره ۳، صفحات ۱-۸.
- عضدی، ر؛ کاظمی، ف. (۱۳۹۵). تأثیر مرچندایزینگ (بازارپردازی) بر رضایت و تصمیم خرید مشتریان (مطالعه موردی: فروشگاه‌های زنجیره‌ای شهر شیراز). مدیریت بازاریابی، شماره ۳۰، ص ۱-۱۸.

محمودیان، م. (۱۳۹۴). بازاریابی فروشگاه‌های با تمرکز بر مرچندایزینگ و چیدمان فروشگاه، چاپ اول. فرانگار آریا.

Ajitha, S., & Sivakumar, V.J. (2017). Understanding the effect of personal and social value on attitude and usage behavior of luxury cosmetic brands. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 39, 103-113.

Álvoro, G. M., Óscar, G. B. (2013). "Merchandising at the point of sale: differential effect of end of aisle and islands", *BRQ Business Research Quarterly* (2015) 18, pp. 57-67.

Chahal, H. & Dutta, K. (2014). "Conceptualising customer experiences: Significant research propositions", *The Marketing Review* 14 (4), pp. 361-381.

Hu, Y. (2010). "An investigation on the linkage between purchase intention and service quality in the E-commerce context", *International Conference on Innovative Computing and Communication and Asia-Pacific Conference on Information Technology and Ocean Engineering*, pp. 304-307.

Rahulana, M. And etal (2013). "Consumer purchase behavior of sports compression garments. A study of Generation Y and Baby Boomer cohorts". *Procedia Engineering*. 60. 163 – 169.

Ravikumar, V, & Tiwari, K. (2015). "A study on the Impact of Online Advertisements on Buying Decision of Customers of Passenger Car Industry". *Global Illuminators*, 1, 128-139.

Solomon, Michael R. 2011. *Consumer Behavior*. 9th ed. Boston, Mass ; London : Pearson, c2011.

Tiwari, D., Chopra, P. K. & Jain, M. (2015). "Impact of Merchandising on Customer Satisfaction on Thereby on Retailers Sale – A study in selected Malls of Jablpur and Gwailor city", *International of Journal of Engineering and Applied Sciences*, Vol. 2, Issue. 2.

YEE, W F. Sidek, Y. (2016) "Influence of Brand Loyalty on Consumer Sportswear". *Int. Journal of Economics and Management* 2(2): 221 – 236.